

Nr 1.

Av herr **Bergqvist m. fl.**, om utredning och förslag angående skatteutjämningsbidrag till hårt skattetyngda landstingsområden.

Den kommunala skattetungan är i vårt land mycket ojämnt fördelad beroende huvudsakligen på skillnaden i skatteunderlag mellan de olika kommunerna. Under det att en del kommuner ha ganska lindriga utskylder äro andra överhövan betungade. I många kommuner uppgår kommunalskatten till 25 procent av inkomsten och därutöver, vartill för landskommunerna kommer vägs katt.

För de hårt skattetyngda primärkommunerna utgå emellertid utjämningsbidrag av statsmedel, ehuru dessa icke äro tillräckliga för att nedbringa skatten till nivå med utskylderna i kommuner med lindrigt skattetryck. Men de lätta dock skattebördan åtminstone i någon mån.

Beträffande landstingen gäller i avseende på ojämnheten i skattetryck det samma som beträffande primärkommunerna. Men landstingen erhålla icke något bidrag av statsmedel för skatteutjämning. Det synes emellertid ofrånkomligt, att åtgärder vidtagas för att även en utjämning av landstingsskatten må ske.

Ser man på den av 1937 års landsting beslutade utdebiteringen finner man, att landstingsskatten för 1938 inom några landstingsområden är i det närmaste dubbelt så stor som inom andra. Sålunda ha Gotlands och Norrbottens län en landstingsskatt av kronor 4: 30 per bevillningskrona under det att den t. ex. i Stockholms län är endast kronor 2: 20. I tio andra län växlar den mellan kronor 2: 45 och 2: 50, i fem län mellan kronor 2: 53 och 2: 91, och i fem län rör den sig mellan kronor 3: — och 3: 60. Västerbottens län kommer närmast Gotland och Norrbotten med kronor 4: —.

Medeltalet för landstingsskatten i riket är för 1938 kronor 2: 75 per skatte-krona. En landstingsskatt, som går upp ända till kronor 4: 30, ligger alltså högt över medelnivån.

När därtill kommer, att utskylderna i primärkommunerna inom de län, som ha den drygaste landstingsskatten, i regeln äro mycket höga, förstår man, att befolkningen i dessa län blir alltför hårt pressad av skattebördor.

För Norrbottens län te sig förhållandena sålunda mycket bekymmersamma. Oaktat skatte-kronornas antal på grund av det gynnsamma konjunkturläge, som för närvarande råder, under år 1937 steg med över 60 procent i jämförelse med år 1936, nödgades landstinget likväl höja landstingsskatten för 1938 med 30 öre per skatte-krona. Detta synes anmärkningsvärt men får sin förklaring genom de ökade utgifter, som förorsakats

av kollektivavtal och arbetstidens begränsning vid sjukvårdsanstalterna, höjning av sjukvårdersättningen enligt fattigvårdslagen, utökning av vårdplatserna vid Luleå, Piteå och Gällivare lasarett, större kostnader för driften vid Sandträskis sanatorium, epidemisjukvårdens fördyrande på grund av osedvanligt stort antal epidemifall, övertagande av sjukstugornas drift från primärkommunerna, barnmorskeväsendets fördyrande samt nybyggnader vid lasarett och sjukstugor m. m.

Sjukvårdsväsendet, som är den största posten på landstingets stat, ställer sig i Norrbottens län relativt dyrare än i de flesta andra län på grund av länets stora utsträckning, som nödvändiggör en stark decentralisering av sjukvården. Inom länet finnes utom Garnisonssjukhuset i Boden, där landstinget förfogar över 150 vårdplatser, 4 lasarett samt 6 sjukstugor. Sammanlagda antalet vårdplatser är 660. Detta är dock icke tillräckligt för behovet, vilket framgår därav, att både lasarett och sjukstugorna äro starkt överbelagda. Dessutom har landstinget 12 epidemisjukhus med 334 vårdplatser jämte 4 andra vårdinrättningar förutom Sandträskis sanatorium och 4 mindre tuberkulosanstalter med tillhoppa 467 vårdplatser.

Kostnaderna för sjukvårdsväsendet växa avskräckande för varje år. Då därtill läggas alla andra poster på landstingets stat, av vilka de flesta komma automatiskt på grund av riksdagens lagstiftning, ser det mörkt ut för framtiden.

Inträffar en nedgång i konjunkturläget med åtföljande kristid inträder rena katastrofen. Norrbottens län är särskilt känsligt för konjunkturförändringar, enär dess skattekraft till största delen är beroende av gruvdrift och trävaruindustri. Länet har förut haft stark känning därav. För år 1934 då lågkonjunktur rådde sprang landstingsskatten upp till kronor 4:90 per skattekrona. Skulle en ny lågkonjunktur inträffa, måste länet räkna med en ännu betydligt högre landstingsskatt än 1934.

Den av 1937 års landsting antagna staten rör sig om ett belopp av 6 200 000 kronor med en uttaxering av 5 277 861 kronor. Om denna stat kan man med visshet säga att den icke håller. Landstinget utgick vid sitt beslut från en skattekraft av 1 207 408 skattekronor, men prövningsnämnden nedsatte efteråt skattekrornas antal till 1 164 351. Redan på grund härav uppstår en brist av kronor 271 153, som måste täckas med lån eller överskjutas på 1939 års stat. Dessutom har landstinget att räkna med avsevärda restitutioner, som ännu äro svävande. Till ytterligare belysande av landstingets ekonomiska ställning må meddelas, att dess skulder på grund av lån uppgår till 3 900 000 kronor.

Den prekära situation, som råder i Norrbotten, synes också råda i vissa andra län om också kanske icke i lika hög grad. Efter vad motionärerna försport har Gotlands läns landsting genom sitt förvaltningsutskott i underdånig skrivelse den 18 november 1937 hemställt om skyndsamma åtgärder från Kungl. Maj:ts sida för införande av ett system med skatteutjämnings-

bidrag till landstingen. Det kan ej förnekas, att en utjämning av landstings- skatten genom statens mellankomst på ett eller annat sätt är en trängande angelägenhet. En verksam utväg vore förvisso att staten helt övertog ansvaret för sjukvården liksom den förut övertagit veterinärväsendet, småskoleseminarierna, dövstumsskolorna, skyddshemsvården, vanförevården och kustsanatorierna m. m. Därmed skulle en högst väsentlig lättnad inträda för landstingen och även i viss mån en utjämning ske. Men en sådan reform skulle taga en avsevärd tid på grund av de vidlyftiga utredningar, som måste äga rum, innan den kunde genomföras.

Då det är av nöden, att de hårdast skattetyngda landstingsområdena er- hålla snar hjälp, synes den ändamålsenligaste utvägen vara att utjämnings- bidrag av statsmedel beviljas att efter vissa normer utgå till län, som äro tyngda av hög landstingskatt. Dessa normer finge givetvis fastställas efter förut skedd utredning, vilken dock ej borde behöva ta lång tid. Man kunde t. ex. tänka sig att utjämningsbidrag utginge till län, som hade högre lands- tingskatt än medeltalet för landstingskatten i riket. Andra normer kunde ju också tagas under övervägande.

Med åberopande av vad sålunda anförts få vi vördsamt hemställa,

att riksdagen ville besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa det Kungl. Maj:t täckes låta verkställa skyndsamt utredning angående utjämningsbidrag av statsmedel till landsting med hårt skattetryck och för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kan föranleda.

Stockholm den 12 januari 1938.

O. Bergqvist.

P. Sandström.

C. Fr. Carlström.

C. I. Asplund.

D. Hansén.

Gunnar Bodin.

A. O. Frändén.